

Kalle Hamm ja Dzamil Kamanger

VALKONAAMA JA MUSTAPÄÄ

”Punainen amerikkalainen! Taas tuo punainen amerikkalainen on täällä”, puhuttiin Sanandajin kaduilla. Eikä kyse ollut Amerikan alkuperäisasukkaasta, vaan minusta, suomalaisesta, jonka valkoinen iho oli palanut punaiseksi Keski-Aasian auringonpaisteessa.

Täällä Suomessa puolestaan Dzamilin perään huudellaan: ”Mustapäätä!”, ”Neekeri!” Häntä ei mielletä valkoiseksi, vaikka hän kuuluu indoeurooppalaiseen kieliryhmään ja on mielestään valkoistakin valkoisempi: iranilainen – aryanilainen – arjalainen.

Vaikka rodun käsite ei ole enää geneettisesti pätevä, ihonväri on kuitenkin yksi näkyvimmistä eroista eri ihmisryhmien välillä. Omaan ihonväriin ei kiinnitä huomiota niin kauan kuin on enemmistön edustaja. Kun joutuu vähemmistöön, siitä yhtäkkiä tulee tietoiseksi.

Tämä teksti käsittelee valkoisuutta ja sen ylivaltaa. Mitkä asiat määrittävät valkoisuutta ja mitkä ovat sen tunnuspiirteet? Samalla tulee pohtineeksi, miten valkoiset ovat mieltäneet itsensä suhteessa ei-valkoisiin ja kuinka syvällä valkoisuuden periaatteet ovat länsimaisessa kulttuurissa.

Valkoinen ylivalta perustuu ideologiaan, jossa eurooppalaiset nähdään luontaisesti ylempiarvoisina kuin ei-valkoiset. Tällä ideologialla oikeutettiin imperialismi ja kolonialismi. Sitä käytetään tänä päivänäkin perustelevaan rodullinen eroavaisuus sekä hyvinvoinnin ja vaurauden eriarvoinen jakaminen.

Koska valkoisuus on valta-asema, hegemonia, sen vastakohta ei ole mustat tai värilliset, vaan ei-valkoiset. Puhe roduista ja värillisyydestä vie huomion pois rakenteista, politiikasta ja käytännöistä, joissa epätasa-arvo viime kädessä lymyää.

Vaikka monet valkoiset myöntävätkin, että rasismi asettaa ei-valkoiset huonompaan asemaan, he eivät kuitenkaan helposti myönnä, miten monilla tavoilla sama systeemi antaa valkoisille etulyöntiaseman ei-valkoisiin nähden. Vaikka lakimme takaavat kaikille tasa-arvoisen kohtelun, se ei kuitenkaan aina sellaisenaan toteudu käytännössä.

Valkoisten tulee ymmärtää, etteivät he aina ja koko ajan ole vertausarvo tai viittaussuhde kaikelle. Ongelma piileekin juuri siinä, että valkoiset ovat vallassa ja sanelevat toimintamallit. Valkoisen ylivalan purkaminen voi alkaa, kun he oppivat näkemään muiden kulttuurien potentiaalin, myötävaikutuksen sekä tavat, joilla kaikki kulttuurit jakavat tiettyjä yhteisiä ominaisuuksia ja arvoja.

Valkoinen ylivalta perustuu kolmelle periaatteelle: rotu, kristinusko ja yritteliäisyys. Yhdessä ja erikseen ne ovat olleet muovaamassa käsityksiämme ei-valkoisista. Seuraavassa pieni tutkimusmatka näihin periaatteisiin. Jokainen niistä sisältää neljä asiaa; myyttiä, uskomusta, näkemystä tai käsitystä, jotka perustelevat toisen kulttuurin hyväksikäyttöä tai alistamista. Olemme valkoisen kulttuurimme ytimessä. Kirjoituksen lopussa pohditaan valkoisuutta Suomessa.

ROTU

Europe

Europe on kreikkalaisessa mytologiassa Foinikian kuninkaan tytär, jonka ylijumala Zeus ryöstää Foinikiasta Kreetalle. Ryöstö liittyy eripuraisuuteen, joka syntyi neidonryöstöstä. Ryöstö aloitti vihamielisyydet kahden maanosan, Euroopan ja Aasian välillä, jotka ovat taistelleet toisiaan vastaan siitä lähtien ja iskua on seurannut aina vastaisku.

Myytin mukaan foinikialaisten kauppiaiden viettäessä muutaman päivän Argoksessa tuotteitaan myyden saapui rannalle joukko naisia mukanaan kuninkaantytär Io. Yhtäkkiä merenkulkijakauppiat kävivät naisten kimppuun ja Io sekä hänen seurueensa joutui ryöstösaaliiksi. Kostaakseen tämän neidonryöstön kreetalaiset ryöstivät Foinikian kuninkaan tyttären Europen. Foinikialaiset kertovat Ion tarinan toisin. Heidän mukaan lolla oli suhde vieraan aluksen kapteenin kanssa. Hän oli raskaana ja häpesi tilaansa. Viime kädessä hän itse päätti nousta laivaan foinikialaisten kanssa.

Europen veli, Kadmos, lähti etsimään siskoaan. Sanotaan, että samalla hän toi kirjoitustaidon kreikkalaisten keskuuteen. Myöhemmin Europe antoi nimensä kokonaiselle mantereelle, jota ensimmäisen kerran käytettiin maantieteellisenä käsitteenä Apollonille omistetussa hymnissä 600 – 500-luvulla eaa. Aluksi sillä tarkoitettiin vain pohjoista mantereellista Kreikkaa, joka sijaitsi Aasiaa, myöhempää Vähä-Aasiaa, vastapäätä. Kreikkalainen myyttinen historia myöntää siis juuriensa tulevan toiselta mantereelta: Aasiasta.

Arjalaisuus ja kaukasialaisuus

Valkoisesta rodusta ei juurikaan puhuttu ennen 1700-lukua, mutta 1800-luvulla se tuli suorastaan pakkomielleeksi. Erityisesti valkoisen rodun alkuperä askarrutti tutkijoiden mieltä. Yhä useamman 1700-luvun lopun vaikutusvaltaisen ajattelijan mielestä tuota ensimmäistä kansaa oli turha etsiä Palestiinasta. Samalla alettiin luopua ajatuksesta, että heprea olisi ihmisten alkuperäinen kieli. Romantiikan ajan tutkijat halusivat palata alkuun, yrittää kuvitella ja jäljitellä ihmiskunnan alkuperäistä historiaa, sen ensimmäisiä sankareita ja jumalia.

Varsinkin saksalaisia romantikkoja riivasi lähes maaninen tarve selittää kulttuuristen ilmiöiden alkuperä. Mistä saksan kieli oli peräisin? Tai mistä saksalaiset olivat kansana kotoisin? Vastaukset näihin kysymyksiin oli löydettävissä tutkimalla myyttejä, kansanperinnettä ja kieltä. Oli löydettävä alkuperäinen yhteiskuntamuoto tai varhaisin kulttuuri. Ehkä oli olemassa jokin alkuperäinen kansa, joka oli kehittänyt yhteiskunnallisen järjestyksensä ja kielensä lähes täydelliseksi. Jos tuo kansa ja sen tavat voitaisiin jäljittää, olisi mahdollista yrittää palauttaa tai jopa ylittää tuon alkuperäisen kansan yhteiskunnallinen järjestys.

Romantiikan rodullinen sukututkimus keskittyi tutkimaan populaatioiden historioita ihmiskunnan varhaisvaiheista lähtien tarkoituksenaan osoittaa, mikä oli muovannut eri rodut sellaisiksi kuin ne ovat. Valkoisten sukututkimus keskittyi arjalaisiin ja kaukasialaisiin. Jälkimmäiset oletettiin Luoteis-Intian ja Pakistanin muinaisiksi asukkaiksi. Nimi arjalainen juonnettiin sanskritiin jalosyntyistä merkitsevystä sanasta ja heidät liitettiin bramiineihin, Intian ylimpään pappiskastiin. Oletettiin myös, että nämä arjalaiset olivat vaeltaneet länteen ja tulleet näin eurooppalaisten kansojen kantaisiksi. Teoria kaukasialaisista on edellisen variaatio sillä erotuksella, että kantaisät olivat kotoisin Kaukasus-vuoristosta.

Musta Ateena

Arjalais-kaukasialainen myytti loi yhteyden antiikin Kreikkaan ja sen kautta myös nykyisten eurooppalaisten välille. Martin Bernalin mukaan ennen 1800-lukua oli yleisesti hyväksytty käsitys, että foinikialaiset ja egyptiläiset olivat aika ajoin valloittaneet kreikkalaisen maailman ja siten vaikuttaneet myös sen muodostumiseen. Kolonialismin aikakaudella tällainen ajatus oli kuitenkin mahdoton. Kreikka nähtiin eurooppalaisen kulttuurin kehtona ja sen historian piti vastata silloisten eurooppalaisten käsitystä heistä itsestään. Sen takia ajatus afrikkalaisesta tai ”mustasta” Kreikasta oli mahdoton.

Arjalaista ja kaukasialaista mallia yhdistää ajatus, että eurooppalaisten kantaisien on täytynyt saapua vuoristosta. Romantiikan ajalla ihailtiin pieniä, hyveellisiä ja ”puhtaita” yhteisöjä kaukaisilla ja kylmillä seuduilla: Sveitsissä, Pohjois-Saksassa ja Skotlannissa. Tällaisilla paikoilla oli romantiikan ajattelijoiden mielestä useita positiivisia puolia: ilman puhtaus ja kirkkaus, kylmyyden suoma vireys, ilmaston ja maaston vaatima yritteliäisyys, ylevät, sielua nostattavat vuoristinäkymät, taivaissa asuvaa Jumalaa lähempänä oleminen sekä maailman valkoisin asia; lumi. Näiden kaikkien asioiden nähtiin muodostaneen valkoisen luonteen, sen energisyyden, yritteliäisyyden, kurinalaisuuden ja henkisen kohottautumisen (elevaation) sekä jopa valkoisen kehon ja sen voimakkuuden ja jänteveyden, jotka olivat syntyneet elementtien taistelusta.

Tätä valkoista viriiliä ideaali-ihmisen kehoa verrattiin usein ei-valkoisten velttoihin kehoihin. Samalla ei-valkoiset nähtiin rappeutuneina ja taantuneina pois ihmisen todellisesta luonnosta. Myös puhtaudessa valkoiset voittivat mennessään. Oli kyse sitten muista ylempänä olevasta erillisistä puhtaasta rodusta tai ihmisrodun puhtaimmasta ilmenemismuodosta. Valkoisuuden erityinen puhtaus toimi yhteen kokoavana voimana valkoisten keskuudessa.

Valkoisuuden biologia

Edellä kuvattujen valkoisuuden genealogisten (jonkin asian historiallinen muodostuminen) selitysmallien lisäksi 1800-luvulla kukoisti erialaisia biologisia teorioita. Ne perustuivat taksonomiaan ja kehitysoppiin. Teorioissa sovellettiin Linnean luokittelujärjestelmää ja Darwinin evoluutioteoriaa luokitteltaessa eri ihmisryhmiä erilaisiksi hierarkioiksi. Valkoiset olivat aina kaiken ylimpänä. Nämä teoriat eivät kuuluneet ainoastaan biologien, filosofien ja yhteiskuntateoreetikkojen perustyökaluihin, vaan ne muotoutuivat keskeiseksi osaksi sivistyneiden eurooppalaisten yhteistä maailmankuvaa. Valkoisten ylivertaisuutta pidettiin tieteellisenä tosiasiana.

Rotutieteilijöiden kehittämä käsitys primitiivisistä roduista sekä antropologien luoma fantasia alkuperäisestä kulttuurista jäivät elämään elinvoimaisina selityksinä ihmisen erilaisille ihonväreille. Näitä molempia yhdistelevällä sosiaalidarwinismilla oli helppo perustella kasvava yhteiskunnallinen eriarvoisuus ja rotujen väitetyt erot. Nytkin, sata vuotta myöhemmin, sosiobiologia (sosiaalidarwinismin salonkikelpoisempi muoto) on tehnyt paluuta. Meille halutaan uskotella, että kulttuuriset ilmiöt palautuvat geneettisiin eroihin.

Sillä, mitä nykytutkimus sanoo ihonvärin evoluutiosta ja biologiasta, ei ole mitään tekemistä edellä mainittujen teorioiden kanssa. Kyse on geneettisistä sopeutumista erilaisiin ilmastoihin. Ihmisen iho

suojautuu solujen kalvorakenteita ja DNA:ta vaurioittavaa UV-säteilyä vastaan orvaskedessä olevien pigmenttisolujen avulla. Ne aktivoituvat auringon UV-säteilystä ja alkavat tuottaa suojaavaa pigmenttiä, melaniinia. Pigmentti leviää orvaskeden soluihin, mikä ilmenee ihon ruskettumisena. Lisääntynyt pigmentti estää UV-säteilyn haitallisia vaikutuksia ihon eläviin ja etenkin sen jakautuviin soluihin. Iholtaan vaaleiden ihmisten pigmentinmuodostus ei ole kuitenkaan aina riittävää, mikä ilmenee ihon palamisena.

Trooppisten alueiden ihmiset ovat yleensä tummaihoisia. Tämä on seurausta ihmispopulaatioiden geneettisestä sopeutumisesta vallitseviin oloihin. Mitä tummempi iho on, sitä parempi on suoja UV-säteilyä vastaan. Vaaleaihoisuus on puolestaan yleistynyt luonnonvalinnan aiheuttamana geneettisenä sopeutumaan vähäisempään valomäärään ihmislajin asuttaessa pohjoisia alueita.

Afrikasta lähtenyt koko maapallon kansoittanut ihmispopulaatio oli alun perin ihonväriltään tumma. Valkoihoiset ovat geneettisen mutaation kautta syntyneet sopeutuma vähävaloisille leveysasteille. Geneettiset variaatiot niin sanottujen ”rotujen” sisällä ovat suurempia kuin niiden välillä. Näin koko rodun käsitteellä ei ole biologista pohjaa. Valkoihoiset eivät tule jostain Aasian vuoriston korkeuksista, vaan Afrikasta. Emme myöskään alun perin olleet valkoisia, vaan mustia.

KRISTINUSKO

Reprobuksen kaste

Reprobuksen tarinasta on useita versioita. Kyseessä on mitä ilmeisimmin historiallinen henkilö, joka eli Rooman keisari Deciuksen ja hänen toimeenpanemiensa kristittyjen vainon aikaan. Jotkut sanovat hänen syntyneen Marmaricassa, nykyisessä Libyassa, toiset Kaanaassa, nykyisessä Israelissa. Hänet kuvaillaan kookkaaksi mieheksi (viisi kyynärää , noin 2,25 metriä pitkä), jolla oli pelottavat kasvot.

Reprobus päätti etsiä suurimman kuninkaan, joka on olemassa, ja palvella häntä. Hän meni suurimpana tunnetun kuninkaan luokse. Eräänä päivänä hän näki kuninkaan tekevän ristinmerkin, kun paholaisen nimi mainittiin. Todettuaan kuninkaan pelkäävän paholaista Reprobus päätti mennä paholaisen luo.

Matkalla Reprobus kohtasi joukon rosvoja, joista yksi väitti olevansa paholainen. Reprobus päätti palvella tätä. Huomatessaan, että hänen uusi isäntänsä karttoi tien varressa olevaa ristiä, hän päätteli paholaisen pelkäävän Kristusta. Niinpä hän hylkäsi rosvojoukon ja ryhtyi tiedustelemaan ihmisiltä, mistä löytäisi Kristuksen.

Reprobus kohtasi erakon ja kysyi häneltä, miten Kristusta voitiin palvella. Erakon suositellessa paastoa ja rukousta Reprobus vastasi, ettei hän kyennyt sellaiseen. Erakko ehdotti, että suuren kokonsa ja voimansa vuoksi Reprobus voisi palvella Kristusta auttamalla ihmisiä kulkemaan erään vaarallisen joen yli.

Kun Reprobus oli suorittanut palvelustaan jonkin aikaa, pieni lapsi pyysi häntä kuljettamaan itsensä joen yli. Ylityksen aikana joki alkoi tulvia ja lapsi tuntui raskaalta kuin lyijy. Reprobus vain vaivoin saattoi kuljettaa hänet ja hetkittäin hän painui veden alle.

Kun Reprobus lopulta pääsi vastarannalle, hän sanoi lapselle: "Olet saattanut minut suurimpaan vaaraan. En usko, että koko maailma olisi harteillani niin raskas kuin sinä olit.". Lapsi vastasi: "Harteillasi ei ollut vain koko maailma vaan Hän joka teki sen. Olen Kristus, kuninkaasi, jota palvelet tässä työssäsi." Sen jälkeen lapsi katosi.

Painaessaan Reprobuksen upoksiin Kristus-lapsi samalla kastoi hänet ja hän sai uuden nimen Kristoforos, joka tarkoittaa Kristuksen kantajaa. Kristoforos kuvataan lännessä jättiläisenä, joka kantaa pientä lasta harteillaan. Idässä hänet kuvataan koiranpäiseksi jättiläiseksi, koska Libyassa uskottiin tuolloin asuvan koirankuonolaisia, koirapäisiä ihmisiä, jotka haukkuivat ja söivät ihmislihaa.

Valkoistuminen

Kristinusko suhtautuu pakkomielleisesti Jeesuksen ruumiiseen. Sitä esitellään vastasyntyneenä ja juuri kuolleena, kirkastuneena ja ruhjottuna. Jos vertaamme alttaritaulujemme valkoihuksista, vaaleaihoista ja sinisilmäistä Jeesusta alkuperäiseen Palestiinan juutalaiseen, ero on kuin yöllä ja päivällä. Jeesuksen fyysisestä ulkomuodosta onkin kiistelty aina alkukirkon ajoista lähtien.

Jeesuksen aikalaisseuraajat tunsivat tietysti hänen ulkomuotonsa. Sitä ei kuitenkaan kuvailla Uudessa Testamentissa muuta kuin kirkastuneessa tai kuoleman jälkeisessä tilassa. Ensimmäisiin Jeesuksen kuvatyyppeihin ulkomuoto lainattiin antiikin Kreikan auringonjumalalta Heliokselta. Hänet kuvattiin

vaunuilla ajavana parrattomana kullanhoitoisena nuorukaisena. Tämän kuvatyypin kuitenkin syrjäytti itäisempi ja tummempi Jeesuksen esittämistapa.

Seuraava valkoistuminen tapahtui ristiretkien aikaan. Eurooppalaisia yhdisti ajatus kristinuskon pyhien paikkojen valtaamisesta. Ristiretket perusteltiin moraalilla väittämällä pelastamisesta ja puhdistamisesta. Tämä tietysti edellytti vihollisen, seemiläisten, mustamaalaamista. Oli tietysti hieman outoa, että eurooppalaisten Jumalan poika mustutti kasvonpiirteiltään vihollista. Niinpä Jeesuksen ihonsävyä piti säätää astetta vaaleammaksi, ettei sekaantumisen vaaraa olisi.

Lopullinen valkoistuminen tapahtui paavi Aleksanteri VI:n johtaman vastauskonpuhdistuksen aikoihin. Hänen poikansa Cesare Borgia jatkoi isänsä työtä ja Leonardo da Vinci työskenteli hänelle sotilasinsinöörinä ja arkkitehtinä sotakoneiden suunnittelussa. Borgian sanotaan poseeranneen mallina useiden Jeesus-kuvia tehneiden maalareiden teoksissa, ja siten vaikuttaneen myös myöhempien aikojen käsitykseen Jeesuksen ulkonäöstä.

Michael Jackson on toinen kuuluisuus, joka on käynyt läpi valkoistumisprosessin, tosin nopeamman ja fyysisemmän. Kiinnostavaa on, että Islamissa profeetta Mohammedin kasvoja ei saa näyttää, joten hänen kasvojen väriä ei ole voitu muuttaa aikojen saatossa.

Valkoinen morali

Vaikka yksilöinä olisimme kuinka ateisteja ja vaikka kirkko olisi kuinka erotettu valtiosta, kristilliset arvot ja etiikka ovat silti keskeinen osa kulttuuriamme. Olemme olleet niin kauan kristinuskon vaikutuspiirissä, että sen vaikutusta yhteiskuntaamme ei voi ohittaa henkilökohtaisella vakaumuksella tai poliittisella kiellolla. Kristinusko on muovannut käsityksiämme mm. vanhemmuuden muodoista, erityisesti äiteydestä, sukupuolesta ja sukupuolisuudesta sekä asenteista työhön ja moraliin, joka perustuu uskoon, sankaruuteen ja itsensä uhraamiseen.

Kristinusko perustuu dualistiselle ajatukselle, jossa ihminen muodostuu hengestä ja lihasta. Nämä ovat toisilleen vastakkaisia ja lihaa pidetään alempiarvoisena jopa pahana. Naisen roolimallina on Maria ja miehen Jeesus. Molemmat ovat poikkeuksellisia olentoja: toinen synnyttää neitsytenä ja toinen on puoliksi jumala. Kaikkien tulisi olla heidän kaltaisiaan, mikä tietysti on mahdotonta. Nainen voi yrittää saavuttaa tämän päämäärän passiivisuudellaan ja mies puolestaan aktiivisella yrittämisellään. Kärsimys, itsekontrolli ja itsensä kieltäminen ovat avainasemassa, kun henki yrittää saada lihan kuriin.

Dualismi ja kilvoittelu näkyvät myös valkoisen maskuliinisuuden jaetussa luonteessa. Tietoisuus siitä, että on täyttä lihaa ja täyttä henkeä, tuottaa tuskaa. Lihalla on kiusauksena ja henki yrittää vastustaa niitä. Ristiinnaulitsemisen kärsimys edustaa synnin tuskaa, ylösnousemus siitä vapautumista. Valkoinen maskuliinisuus kärsii tuskansa arvokkaasti ja saa kunniaa siitä selvittyään. Valkoisen maskuliinisuuden kohtalo on ensin vajota pimeyteen, josta hän sitten kohottautuu valoon. Hänessä oleva pimeys vain vahvistaa hänen maskuliinisuuttaan ja sitä valkoisempana hän näyttäytyy kirkastumisen jälkeen.

Kristinusko on jättänyt eurooppalaisuuteen historiallisen imperatiivin, joka vaatii meitä uskomaan, vaikkei se enää olisikaan kristillistä uskoa. Antiikin roomalaisten ei tarvinnut uskoa, he vain juhlivat voittojaan. Meidän täytyy uskoa, tai ainakin uskotella uskovamme.

Valkoiset tunteet

Syällisyys, pelko ja viha ovat ne keskeiset tunteet, joita valkoinen käy läpi, kun puhutaan valkoisten ja ei-valkoisten välisestä epätasa-arvoisesta asemasta yhteiskunnassa. Niiden johdannaisia ovat hybris ja arroganssi. Valkoinen ylivalta on ensisijaisesti tunneasia, koska sitä ei voi rationaalisesti perustella. Tämä osoittaa myös sen, että valkoiset jollain tavoin uskovat siihen.

Usein kuulee sanottavan, että koen syyllisyyttä valkoisten tekemistä hirmutöistä. Sellaisesta, jossa ei ole ollut itse mukana, ei voi kantaa vastuuta eikä sellaisesta voi kokea syyllisyyttä. Hirmuteot voivat nostaa kyllä empatian, myötätunnon ja surun tunteita niiden uhreja kohtaan, mutta esimerkiksi syyllisyys historiallisesta orjuudesta on järjetöntä. Syyllisyys on siis erotettava surullisuudesta.

Syällisyys saa meidät lamaantumaan. Se kääntää huomion suuriin abstrakteihin asioihin, jotka tapahtuivat kauan sitten. Niiden edessä tuntee voimattomuutta, mutta viime kädessä syyllisyys kumpuaa siitä, että käytämme tätä voimattomuutta tekosyynä ollaksemme tekemättä asialle mitään. Ihmiset käyttävät psykologista ahdistustaan paetakseen poliittista vastuutaan, yhtäältä itse elämänsä aikana tekemistä rasisista teoista ja toisaalta kaikista niistä epäonnistumisista vastustaa valkoista ylivaltaa ja auttaa rasisin järjestelmän purkamisessa.

Valkoinen saattaa tuntea pelkoa siitä, että menettää oman ylivaltansa yhteiskunnassa ja joutuu itse vähemmistöön. Kohdellaanko minua sitten yhtä syrjivästi, kun valta-asetelma on toisin päin? Kohtelevatko ei-valkoiset meitä yhtä brutaalisti me heitä? Pelkoa voi tuntea myös valkoisten häviämisestä joko sekoittamalla ei-valkoiisiin tai jonkinlaisen puhdistuksen kautta. Tämän takia valkoinen ylivalta takertuu heteroseksismiin ja eugeniikkaan: että emme häviäisi, että pysyisimme puhtaina.

Pahimmillaan kaikki nämä tunteet voivat purkautua vihana ei-valkoisia kohtaan, mutta oikein kanavoituna viha voi olla juuri se tarvittava muutosvoima. Vähemmän pelkoa, vähemmän abstraktia syyllisyyttä, enemmän vihaa! Elämme moraalisesti laiskassa yhteiskunnassa. Jos välitämme epätasa-arvosta, meidän pitäisi olla tekemässä asialle jotain. Valkoiset keskituloiset, joilla on rahaa, aikaa ja energiaa, pysyvät passiivisina tai erossa muutospolitiikasta. Juuri tämä moraalinen laiskuus saa minut vihaiseksi ja työskentelemään muutoksen hyväksi.

YRITTELIÄISYYS

Prometheus

Prometheus on kreikkalaisessa mytologiassa titaani, joka loi ihmiset ja varasti heille jumalilta tulen. Hän muovasi savesta ihmisen, jolla hän kansoitti maan. Ylijumala Zeus ei halunnut antaa Prometheuksen suojeilleen tulta, joten Prometheus varasti sen ja toi sen ihmisille fenkolin varressa. Hän huijasi myös Zeuksen valitsemaan huonoimman palan ihmisiltä vaaditusta härkäuhrista, täten auttaen ihmisiä.

Kostaakseen Zeus lähetti Pandoran lippaineen Prometheuksen luo. Lippaan piti sisältää jumalten lahja, mutta todellisuudessa siinä olivatkin maailman vitsaukset. Prometheus ei luottanut lahjaan eikä nainut Pandoraa. Pandoran kanssa meni kuitenkin naimisiin Prometheuksen veli, Epimetheus, joka niin tehdessään toi vitsaukset maailmaan. Prometheuksen ja Epimetheuksen vastakohtaisuutta kuvastavat nimet: Prometheus merkitsee ”etukäteen ajattelevaa”, Epimetheus ”jälkikäteen ajattelevaa”. Lopulta Zeus kahlitsi Prometheuksen kalliioon, jossa kotka nokki joka päivä hänen maksaansa, joka aina öisin kasvoi entiselleen. Herakles surmasi kotkan ja vapautti Prometheuksen 30 vuoden vankeuden jälkeen.

Prometheusta pidetään ihmiskunnan demiurgina ja kulttuurisankarina, joka ei ainoastaan luonut ihmiskuntaa vaan myös auttoi sitä kehittymään. Prometheus liittyi omalla tavallaan myyttiin valkoisten alkuperästä: sidottuna Kaukasuksen Elbrus-vuoreen hän oli vankina myyttisessä kaukasidien alkukodissa. Hänellä oli myös kaikki yritteliäisyyteen tarvittavat ominaisuudet, jotka ovat myös keskeisiä valkoisuuden määritelmiä.

Yritteliäisyyden juuret ovat syvällä länsimaisessa ajattelussa. Platonin mukaan tahto on jaettu maailmaan siten, että joillakin sitä on ja joillakin taas ei: hallitsijat – hallittavat, kolonialisoiijat – kolonialisoidut. Johtajuuden ajatus liittyy kehitysksoon ja siihen että kehitykseen voi vaikuttaa. Valkoiset ovat mielestään etuoikeutettuja luotsaamaan maailmaa eteenpäin, koska heillä on siihen tarvittavat Prometheuksen kaltaiset ominaisuudet: tahdonvoima, kaukonäköisyys ja energisyys.

Yritteliäisyys pitää sisällään sekä itse hengen ominaisuudet – energia, tahto, kunnianhimo, ajattelu- ja hahmottamiskyky – että sen vaikutukset – löytöretket, tiede, liiketoimet, vauraus, kansakuntien rakentaminen, työn organisointi. Yritteliäisyyden periaate on hyvää tarkoittava, dynaaminen ja luottavainen, mutta epäonnistuu inhimillisyyden ja tasa-arvoisten oikeuksien tunnustamisessa ei-valkoisille. Sen ilmenemismuotoja ovat imperialismi, kapitalismi ja ylikansallinen globalisaatio. Nämä puolestaan antavat sille rajattomat mahdollisuudet organisoida hyödykkeitä, maata ja ihmisiä.

Lännenelokuvia

Nykyajan valkoisia kulttuurisankareita kannattaa etsiä elokuvista, esimerkiksi lännkkäreistä. Lännenelokuvagenre ei ole enää populaarikulttuurin keskiössä, mutta kukoistuskaudellaan se oli yksi menestyneimpiä, vaikutusvaltaisimpia ja rakastetuimpia länsimaisen kulttuurimuotoja, jota jäljiteltiin ympäri maailmaa. Western-elokuvat toistavat myyttejä USA:n perustamisesta ja toimivat hyvänä esimerkkinä yritteliäisyyden analysoimisessa.

Jokaiseen lännenelokuvaan kuuluu energinen, optimistinen ja tulevaisuuteen kurkottava tarina, jossa leviämien ja levittäytyminen ovat tärkeissä rooleissa. Tätä kuvastaa hyvin tapahtumapaikaksi valittu rajaseutu. Kyse on valkoisten leviämisestä biologisina olentoina sekä valkoisten levittäytymisenä tuntemattomille alueille. Sivistyksen (kesytetyn) ja villin (kesyttämättömän) rajaa työnnetään koko ajan kauemmas. Samalla luodaan koko ajan rajaa sinne, missä sitä ei aiemmin ollut.

Nämä tuntemattomat alueet kuuluvat tietysti alkuperäisväestölle, mutta he ovat rajattomia ihmisiä eikä heillä ole koko maanomistuksen käsitettä. Se, etteivät nämä nomadi-metsästäjät olleet asettuneet paikoilleen ja alkaneet viljellä maata, riitti valkoisille syyksi leimata heidät villeiksi ja julistaa heidän maansa omiksi. Alkuperäisväestö ei käyttänyt maitaan valkoisen mielestä mihinkään hyödylliseen. Valkoisten maanviljely kesytti villin maan ja loi kesytetyn alueen sisälle lisää uusia rajoja.

Rajaseutu, erityisesti autiomaa, toimi myös toisella tavalla valkoisen sielunmaiseman heijastuspintana. Sen loputon tyhjiys antaa katseelle tilaa vaeltaa, tarkkailla ja hallita näkemäänsä. Autiomaa on *tabula rasa*, jossa kaiken voi aloittaa alusta, jos vain hallitsee itsensä. Sinne voi luoda oman ideaaliyhteisönsä ja hankkeen vastoinkäymiset – kuumuus, nälkä, jano, lika, kipu, jopa kuolema – vain tekevät alueen haltuunotosta jalomman ja kunnioitettavan. Koettu kärsimys palkitaan lopuksi hallinto-oikeudella ja taloudellisella voitolla.

Valkoinen vailla ominaisuuksia

Immanuel Kant väittää *Arvostelukyvyn kritiikissään*, että ihmisen kehitys lähtee erityisestä ja paikallisesta päätyen universaaleihin muotoihin ja yleistykseen. Saavuttaakseen tämän ihmisen on muututtava intressittömäksi, subjektiksi ilman ominaisuuksia.

Valkoiset mieltävät itsensä näiksi universaaleiksi olioiksi nimeten ei-valkoiset erityisiksi ja paikallisiksi. Samalla ei-valkoiset tulevat merkityiksi ja rodullistetuiksi – tiettyinä ihmisinä –, kun taas valkoiset pysyvät merkitsemättöminä, universaaleina, – ihmisinä yleensä. Kantin intressitön subjekti on ratkaisevan tärkeä valkoisen identiteetin kehittymiselle, koska juuri abstraktio, etäisyys, erottelu ja objektiivisuus ovat julkisen keskustelun ja sivistyneen yhteiskunnan merkkejä.

Kolonialistisella ajalla tämä merkitsi, että valkoiset olivat kaiken mittapuu ja standardi. Heidän asemansa oli kaikkialla itseoikeutettu ja he edustivat ylintä universaaleinta ihmisyyttä. Nyt postkolonialisella ajalla maahanmuuttajat aiheuttavat aatteellista kuohuntaa, koska he kyseenalaistavat läsnäolollaan paikallisen – natiivin – ja universaalien hierarkian ja käsitteet. Maahanmuuttajien läsnäolo pakottaa valtaväestön laskeutumaan universaaleista kuvitelmistaan ja muuttamaan paikallisiksi puolustaessaan omaa kulttuuriaan ja olemassaoloaan.

Valkoinen vailla ominaisuuksia on kaikki ja ei mitään. Mediassa hän näkyy valkoisen miehen spehtaakkelinä, joka jakaa kiintiöitä sarjoissa ja elokuvissa eri vähemmistöryhmille itse pysyen sopivan etäällä tapahtumista. Spehtaakkeli ei tapahdu välttämättä ruudulla tai kankaalla, vaan näkymättömissä kulisissa ja tuotannoissa: rakenteissa. Ominaisuudettomuus on myös eräänlaista ei olemista, täydellistä henkeä, joka on irtaantunut ruumiistaan, eräänlainen aave; kuollut.

Valkoinen identiteetti rakentuu oudoille paradokseille: viriili ruumillisuus, joka arvostaa eniten ruumiin transendenssia; rotu, joka ei olekaan rotu niin kuin muut rodut; individuaalinen, mutta samalla

universaalinen subjekti; miehet taistelemassa seksuaalisia himojaan vastaan, naisten ollessa ilman niitä kokonaan; tarve visualisoida henki, mutta samalla säilyttää näkymättömyys. Lyhyesti sanottuna: tarve olla koko ajan ylivoimaisesti läsnä, mutta silti näennäisesti poissa.

Valkoisen miehen taakka

Valkoinen hengen yritteliäisyys on onnistunut luomaan sellaisia periaatteita kuin tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja yksilön vapaus. Miksi tilanne on sitten päätynyt sellaiseksi, että toiset ovatkin tasa-arvoisempia kuin toiset. Oliko Platon sittenkin oikeassa tahdosta puhuessaan? Ovatko nuo periaatteet liian utooppisia vai sisältyykö niihin totalitarismin siemen? Senkö takia karsastamme niiden täysimittaista käyttöönottoa vai siksi, että se purkaisi valkoisen ylivallan ja joutuisimme vastaamaan omista ansaitsemattomista etuoikeuksista, joita olemme itsellemme suoneet?

Richard Appignanesi huomauttaa, että ensin kolonialismi testataan kotimaassa ja vasta sitten sitä sovelletaan ulkomailla. Epätasa-arvo ei aina ole vain valkoisten ja ei-valkoisten välillä, vaan sitä on myös luokkien välillä. Niin kauan kun orja ja herra ovat yksimielisiä siitä, että orja palvelee herraa, kaikki on hyvin. Mutta kun orja sanoo, ettei halua enää palvella herraa, ongelmat alkavat. Kuuluisa valkoisen miehen taakka on sitä, että valkoisten tulee olla ymmärtäväisiä orjiaan kohtaan ja sivistää heitä, vaikka se on vaikeaa, liki mahdotonta.

Valkoisen miehen taakka perustuu ajatukselle, että vain länsimainen tiede pystyy tuottamaan merkittävää tietoa, vaikka se on vuosituhansia imenyt ideoita ja vaikutteita muiden maanosien kulttuurien osaamisesta. Tähän kuuluu myös historiankirjoitus, joka on kirjoitettu vahvistamaan valkoisen asemaa. Paradoksi on siinä, etteivät länsimaat enää avoimesti sano olevansa koloniaalinen valta, vaikka silti ne harjoittavat kolonialista politiikka ikään kuin minkäänlaista muutosta niiden maailmankuvassa olisi koskaan tapahtunutkaan.

Länsimaat edellyttävät kehittyviltä mailta mallidemokratiaa ja kansalaistensa tasavertaista kohtelua, vaikka heillä itsellään on oma lehmä ojassa. Maahanmuuttajien määrän kasvaessa ja heidän kyseenalaistaessa valtakulttuuria syntyy konflikteja. Heidän vaatimusten ei nähdä sopivan eurooppalaisen kulttuuriperintöön eikä niitä voi hyväksyä, koska länsimaat jatkavat uskomista omien arvojensa ja aatteidensa ylivertaisuuteen. Olemme tilanteessa, jossa orja ei enää halua, että hänellä on mitään herraa. Kipinän tähän hän on saanut länsimaiden omista arvoista, jotka lupaavat kaikille tasa-arvoa ja yhtäläisiä ihmisoikeuksia.

VALKOISUUS SUOMESSA

Pakko olla valkoinen

Ranskalainen kreivi Gobineau (1816-1882) luokitteli suomalaiset *Rotujen epätasa-arvossaan* keltaiseen rotuun. Hänen mukaansa suomalaiset ovat keltaista, pientä, heikkojäsenistä ja vinosilmäistä alkukansaa, joka on keltaisempi kuin kiinalaiset. Jos Ranskassa jollakin oli suuri pää, neliskulmaiset kasvat ja vinot silmät, hänessä virtasi todennäköisesti suomalaisverta.

Armand de Quatrefagesin (1810-1892) mielestä suomalaiset kuuluvat valkoiseen rotuun, mutta sen muinaiseen haaraan, joka oli jo aikoja sitten eronnut omaksi rodukseen. Hän oli sitä mieltä, että suomalaiset Euroopan alkuperäisasukkaina olivat tummia ja erosivat siten selvästi vaaleista arjalaisista.

Saksalainen Rudolf Virchow (1821-1902) päätti selvittää asian ja matkusti tänne tutkimaan suomalaisten kallonmuotoja ja ihonväriä. Hänen tutkimustuloksensa eivät ilahduttaneet suomalaisia, sillä hän epäili vahvasti, että suomalaisten kallon piirteet viittasivat enemmän eläimellisyyteen kuin ihmisyyteen.

1800-luvulla eurooppalaiset tiedemiehet alkoivat pitää suomalaisia mongolideina. Aikaisemmin suomalaisia oli kuvattu vaaleatukkaisina, sinisilmäisinä ja pitkinä. Nyt heissä alettiin nähdä tyypillisiä mongolirodun piirteitä: kellertävä ihonväri, lyhytkasvuisuus, vahva ruumiinrakenne, pyöreä kallonmuoto ja vinot silmät. Saksalaisissa tietosanakirjoissa suomalaisia kuvattiin näin aina 1940-luvulle asti. Ruotsalaisissa tietosanakirjoissa suomalaiset luokiteltiin mongolideiksi aina 1950-luvulle asti.

Suomalaiset kävivät vastaiskuun. He halusivat nähdä itsensä osana valkoista Eurooppaa ja kuulua sen kulttuuripiiriin. He halusivat torjua myös väitteitä suomalaisten mongolisuudesta ja rumuudesta järjestämällä muun muassa kauneuskilpailuja, tarkoituksena ”kansallisten kauneusmuotojen määrääminen”. Ensimmäiset kauneuskilpailut järjestettiin vuonna 1919 valokuvien perusteella.

Punainen vai valkoinen?

Jo valkoisten kutsuminen valkoisiksi huokuu porvarillista yliveritaisuutta. Teollistumisen myötä uusi teknologia mahdollisti massatuotannon ja ennen vain aatelisille suodut tuotteet yleistyivät kulovalkean tavoin porvariston keskuudessa: valkoiset lakanat ja alushousut, valkoinen sokeri ja jauho, puuteri ja muut kauneustuotteet. Porvariston asuinalueet erottuivat valkoisuudellaan likaisista työläisten asuinalueista, joka kuhisi likaa, saastaa ja tauteja.

On kiinnostavaa, että Suomen sisällissota yritettiin myös selittää rotuopilla eikä luokkataistelulla. Professori Lars Ringbomin mukaan ruotsinkieliset olivat individualisteja, kun taas suomenkieliset olivat venäläisten tavoin taipuvaisia kollektiiviseen ajatteluun. Ringbomin mukaan tämä selitti sisällissodan. Hän muutti poliittisen mielipiteen periytyväksi rodulliseksi ominaisuudeksi.

Sisällissodan jälkeen suomenkieliset ja ruotsinkieliset pyrittiin yleisimminkin rodullistamaan: Suomessa asui kaksi rotua, germaanisesta ruotsalaisesta ja mongolisesta suomalaisesta, joiden hallinnot olisi vähintään pitänyt olla erilliset. Ruotsinkieliset olivat kyyvykkäämpinä tarkoitettut hallitsemaan alempiarvoisia suomalaisia. Heidän mukaan Suomen valtio oli ruotsalaisen kulttuurin luomus eikä Kalevala ollut mitenkään verrattavissa

muinaisskandinaaviisiin tarinoihin. Suomalaismielisiä, jotka olivat usein entisiä ruotsinkielisiä, pidettiin luopioina.

Kansakunnan on erottauduttava muista ja helpoiten se käy "toiseuden" avulla. Suomessa toiseudelle tarjosi sopivan kasvualustan 'ryssäviha'. Matti Klingen mukaan se syntyi Suomessa sisällissodan aikoihin, jolloin venäläisvastaisuus oli poliittista ja aatteellista valkoisen Suomen luomaa vastakkainasettelua, jota tietoisesti lietsottiin ja levitettiin. Ulkoisen uhkakuvan luonnilla pyrittiin yhdistämään sisällissodassa jakaantunutta kansakuntaa ja ryssävihaa pidettiin melkein kansallisena velvollisuutena. Ryssittely elää edelleen eikä suomalaiset puolestaan pidä venäläisiä kovinkaan "valkoisina".

Luonnonvalkoiset

Kun suomenruotsalaiset nokkivat suomalaisia, suomalaiset nokkivat heikompiaan. 1800-luvun alussa saamelaisia pidettiin sukulaiskansana, jolla tosin oli erilainen kieli, erilaiset tavat ja elämänmuoto. Vuosisadan puolivälin jälkeen sukulaisuutta ryhdyttiin epäilemään ja vuosisadan lopussa se kiistettiin. Siihen vaikutti ulkomaisten rotuteorioiden omaksuminen.

Zacharias Topelius kirjoitti: "Lappalainen ei ole suomalaisen velipuoli, tuskin serkkukaan. Hän on luonnonlapsi, jolta sekä ulkoisesti että sisäisesti puuttuvat suomalaisen tyyppin peruspiirteet ja syvyys." Saamelaisten ja suomalaisten ero myös hierarkisoitiin: saamelaisia ryhdyttiin pitämään alempana tai huonompana rotuna. Joissakin historiallisissa teoksissa suomalaisten uudisasutuksen tunkeutuminen saamelaisten asuma-alueille esitettiin rotutaisteluna, jossa heikompien oli väistyttävä voimakkaamman valloittajarodun tieltä.

Suomen vanhoista vähemmistöryhmistä syrjinnän uhreiksi joutuvat erityisesti romanit, mutta myös tataarit ja juutalaiset ovat saaneet oman osansa. Näistä ryhmistä romanit ovat edelleen syrjityssä asemassa esimerkiksi työnhaussa ja koulutuksessa. Valtaväestö on 'demonisoanut' koko ihmisryhmän heidän poikkeavan kulttuurinsa takia.

Demonisoinnissa vähäarvoisempina pidetty kansanryhmä marginalisoidaan, elleivät he ole sitä tehneet jo itse. Näin syntyy 'meidän' ja 'muiden' välinen vastakkainasettelu. Sen jälkeen he objektivisoidaan ryhmäksi, jossa ihmiset eivät ole enää yksilöitä vaan massa tai joukko. Tälle vaiheelle on tyypillistä erilaiset leimat ja stereotypisoinnit. Lopuksi niin ryhmä kuin yksittäiset ihmisetkin demonisoidaan eli julistetaan pahuuden ilmentymiksi.

Kuinka valkoinen suomalainen on?

Vaikka rodun määritelmää ei enää geneettisesti ole, kaikki kuitenkin haluavat tietää kuinka valkoinen suomalainen sitten on. Vaaleaihoisuus on mutaatio tummaihoisesta väestöryhmästä, joka vaelsi Afrikasta Eurooppaan 50 000 - 60 000 vuotta sitten. Mitä tummempi iho on, sitä paremmin se suojaa UV-säteilyltä. Pohjoisilla leveyspiireillä vaaleaihoisuus on yleistynyt luonnonvalinnan aiheuttamana geneettisenä sopeutumana vähäisempään valomäärään.

H.R. Nevanlinnan 1970-luvulla tekemän tutkimuksen mukaan suomalaisten perimässä olisi Aasiasta peräisin olevaa "itäistä komponenttia" 20–30 prosenttia ja loput olisivat Länsi-Euroopasta. Tämä on kuitenkin usein

ymmärretty väärin siten, ettei indoeurooppalaisilla kansoilla olisi tätä komponenttia ja että suomalaiset olisivat erityisen "itäinen" kansa. Kaikissa Euroopan kansoissa on kuitenkin itäistä komponenttia, eikä suomalaisten itäinen osuus ole mitenkään merkittävä.

Vuonna 2008 tekemässä tutkimuksessa Manfred Kayser havaitsi suomalaisten poikkeavan merkittävimmin muista tutkimuksen kohteena olleista eurooppalaisista väestöistä. Samansuuntaisia tuloksia suomalaisten eroista läntisen Euroopan väestöihin on saatu muissakin genomilaajuisessa tutkimuksessa; näitä on ilmestynyt oikeastaan vasta vuodesta 2008 lähtien, ja niitä pidetään luotettavimpina vertailuun otettavan suuren markkerimäärän vuoksi.

Vuonna 2008 julkaistu suomalaistutkimus paljasti puolestaan suuria eroja itä- ja länsisuomalaisten perimässä. Tutkimuksen mukaan itä- ja länsisuomalaiset eroavat toisistaan geneettisesti enemmän kuin englantilaiset saksalaisista. Suurten eroavaisuuksien syynä pidetään eristymistä. Suomalaisten geneettiset juuret ovat tutkimuksen mukaan pääosin Keski-Euroopassa. Itäsuomalaiset eivät kuitenkaan näytä olevan yhtään lähempänä venäläisiä kuin länsisuomalaiset, vaan päinvastoin: länsisuomalaisten FST-etäisyys sekä venäläisiin että ruotsalaisiin on noin 30, itäsuomalaisilla molempiin noin 70.

Painamattomat lähteet

Gregory Jay: Who Invented White People?

<https://pantherfile.uwm.edu/gjay/www/whitepeople.pdf>

AnnLouise Keating: Interrogating "Whiteness" (De)constructing "Race"

<http://www.letras.ufmg.br/profs/marcel/data1/arquivos/silko.pdf>

Yaba Amgborale Blay: Skin Bleaching and Global White Supremacy

<http://www.jpanafrican.com/docs/vol4no4/Skin%20Bleaching%20and%20White%20Supremacy.pdf>

Painetut lähteet

Roberto Calasso: Kadoksen ja Harmonian häät, Loki 2001

Richard Delgado & Jean Stefancic: Critical White Studies - Looking Behind Mirror, Tempe University Press 1997

Richard Dyer: White, Routledge 1997

Mike Hill: After Whiteness - Unmaking an American Majority, New York University Press 2004

Mike Hill: Whiteness - A Critical Reader, New York University Press 1997

Robert Jensen: The Heart of Whiteness - Confronting Race, Racism and White Privilege, City Lights, 2005

Tapio Tamminen: Pahan viehätyks – natsismin ja terrorin lähteillä, Otava 2004